

SLAG BIJ KIJKDUIN, 1673

De navolgende analyse is van de hand van Dr R.B. Prud'homme van Reine, Auteur van het standaardwerk over De Ruyter "Rechterhand van Nederland" en verklaart waarom men al in de zeventiende eeuw De Ruyter de ere-bijnaam: 'Der Staten Rechterhand en Redder van het gevallen Vaderlant' had gegeven.

In de Engelse literatuur genoemd als: Battle of Texel. De zomer van 1673 bracht de apotheose van de drie Engelse zeeoorlogen waarin De Ruyter van het begin tot het einde heeft gevochten. In het Rampjaar, 1672, was de Republiek door Frankrijk, Engeland, en de stadstaten Munster en Keulen binnengevallen. De Ruyter had een invasie van de zeezijde voorkomen door de gecombineerde Engels/Franse vloot in de slagen bij Solebay (1672) en tweemaal op Schooneveld (7 en 14 juni 1673) te weerstaan. In de zomer van 1673 bereidde de vijand een laatste, alles beslissende aanval ter zee voor.

Eind juli voer de gecombineerde Engels/Franse vloot, herstelt na de zeeslagen bij Schooneveld opnieuw uit. Zo'n 86 Koningsschepen en 28 branders sterk. In Yarmouth werd een landingsmacht gereed gehouden van 4000 soldaten, die de overtocht zou maken zodra de Nederlandse vloot het onderspit had gedolven. De Engels-Franse vloot volgde het beproefde recept van de voorgaande zeeslagen en was ingedeeld in drie eskaders onder

twee Engelse admirals en één Franse:

- voorhoede onder commando van opperbevelhebber Prince Rupert (1619-1682)
- middentocht onder Jean Graaf d'Estrées (1624-1707, afb. links)
- achterhoede onder Sir Edward Spragge. (1620-1673, afb. rechts)

De Nederlandse vloot was in de afgelopen weken nog met diverse schepen versterkt. Zij telde nu 60 linesschepen, en 15 fregatten, 22 branders en 18 adviesjachten. In totaal waren er 4245 stukken geschut aan boord en 20.000 manschappen. De eskaders stonden onder bevel van ervaren zeeofficieren:

- luitenant-admiraal Cornelis Tromp leidde de voorhoede, met
 - vice-admiraal Isaac Sweers en
 - schout-bij-nacht Jan de Haen;
- De Ruyter de middentocht, met
 - luitenant-admiraal Aert van Nes,
 - vice-admiraal Johan de Liefde en
 - schout-bij-nacht Jan van Nes;
- luitenant-admiraal Adriaen Banckert de achterhoede met
 - vice-admiraal Cornelis Evertsen de Jonge en
 - schout-bij-nacht Enno Doedesz Star. (TV: Brieven boven Water)

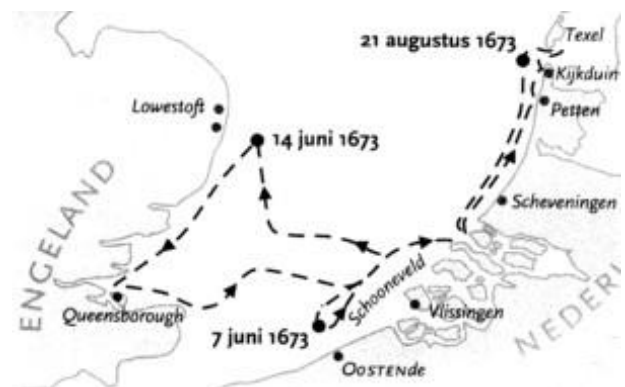

Schilderij van de bekende Nederlandse Zeeschilder Jan de Quelery (2007)

Op 1 augustus besloot De Ruyter de aanval op de vijand in te zetten, toen deze weer ter hoogte van Schooneveld opdoemde. De Engelsen en Fransen zeilden daarop weg, persé een slag op open zee wensend en niet opnieuw tussen de gevaarlijke, hun onvoldoende bekende zandbanken. Het lukte hen inderdaad de Nederlandse vloot van Schooneveld weg te lokken. Omstreeks het middaguur, op volle zee, achtte Prins Rupert het moment gekomen om de strijd te beginnen. Hij gaf zijn eskadercommandanten het sein om overstag te gaan. Tijdens het uitvoeren van deze manoeuvre draaide wind, waardoor enorme verwarring ontstond. Indachtig de rampzalig verlopen tweede Slag bij Schooneveld besloot prins Rupert toen ogenblikkelijk de aanval op te geven en weg te zeilen.

Een overzicht van de zeegevechten in 1673.

Uit "Michiel de Ruyter 1607 - 1676. Een heldenleven uit plichtsvervulling voor het Vaderland" door N. Aartsma, (Den Haag 1942.)

Op de Nederlandse vloot zag een ieder dit met verbazing aan. Vermoed werd dat de vijand probeerde hen van de kust weg te lokken om ongezien een landing op Walcheren te kunnen laten uitvoeren. De Ruyter beval daarom de achtervolging te staken. Hij vond het veel verstandiger om bij Schooneveld af te wachten wat de vijand in zijn schild voerde. De gecombineerde vloot voer door naar de Maas, deed daar enkele verkenningen en zeilde vervolgens noordwaarts in de richting Scheveningen. Op de Hollandse kust raakte men hierdoor in rep en roer; in een ommezien verspreidden zich geruchten dat een Engelse landing aanstaande was. Op last van Willem III, die met zijn ruitery uit het legerkamp naar de kust was gesnel, werden in alle kustplaatsen verdedigingsmaatregelen getroffen. Zo werden op het Scheveningse strand 18 kanonnen opgesteld en verzamelden zich duizend gewapende burgers en boeren.

De landing leek nu werkelijk nabij: een aantal Engelse fregatten naderde op 3 augustus om 11 uur 's morgens het Scheveningse strand en schoot tot in de namiddag op de verdedigers. De Scheveningse kerk kreeg enkele voltreffers. Zoals wij nu weten waren de landingstroepen niet aan boord en was de kanonnade dus niet meer dan een demonstratie, bedoeld om angst te zaaien in het van beide zijden belegerde Holland. Voor Wijk aan Zee deden enkele andere Engelse schepen hetzelfde als voor Scheveningen. In de crisissituatie stonden de prins, raadpensionaris Caspar Fagel en de Staten-Generaal in voortdurend schriftelijk contact met De Ruyter. Zij benadrukten - niet onterecht - dat het voortbestaan van het vaderland en zelfs van het protestantisme op het spel stond. Op 7 augustus arriveerde een brief van de prins op de vloot met het bevel een doorbraak te forceren, door de vijandelijke vloot op te zoeken en hem tot een allesbeslissende zeeslag te dwingen. Directe aanleiding hiertoe was de terugkomst van een rijkbeladen Oostindische retourvloot, die gevaar liep door de Engelsen en Fransen te worden onderschept. De onzekerheid had bovendien lang genoeg geduurd en dreigde het moreel in Holland steeds verder aan te tasten.

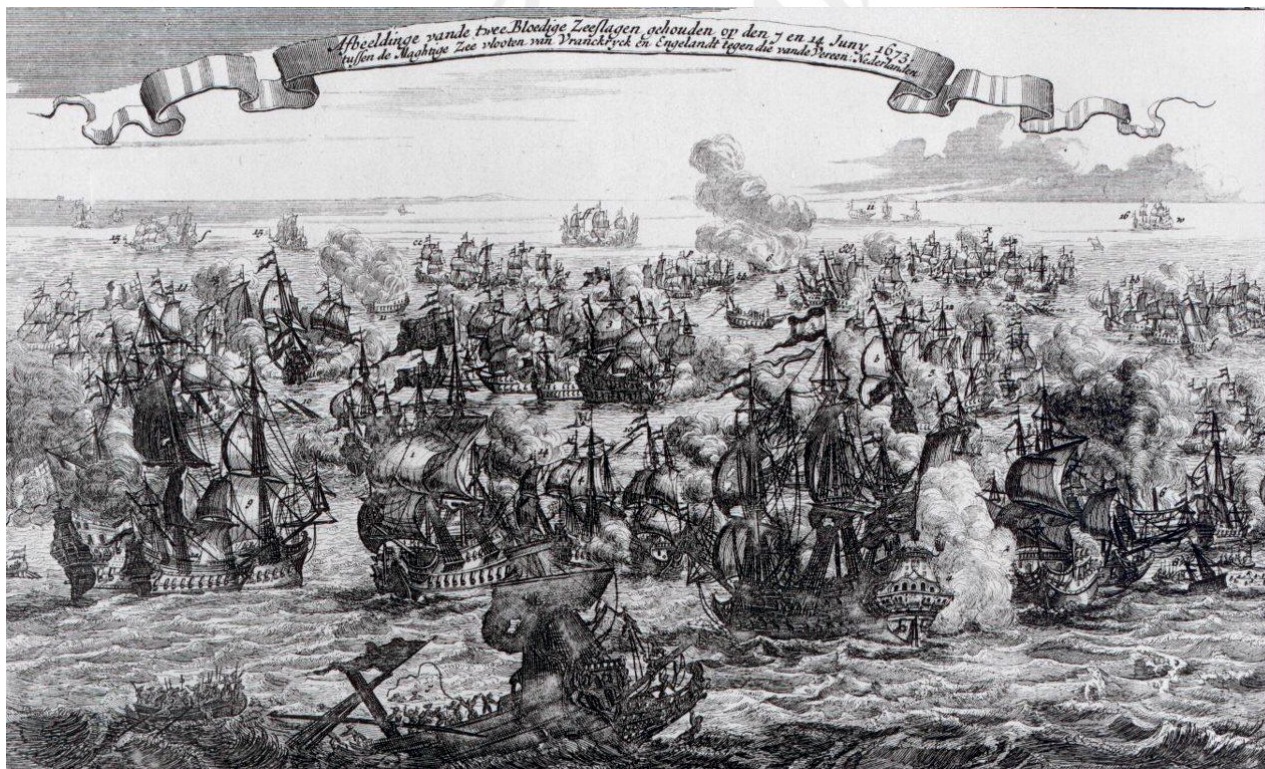
De Prins liet De Ruyter vrij in de wijze van uitvoering van zijn opdracht, vertrouwend op de 'goede conduite en beproefde voorzichtigheijt' die de luitenant admiraal generaal al zo vele jaren aan de dag had gelegd. De Ruyter liet zijn vloot onder zeil gaan en noordwaarts varen. Op 8 augustus belegde een hoge krijgsraad met de luitenant-admiraals van Nes, Banckert en Tromp om nader over de order van de Prins te beraadslagen. Het was De Ruyter namelijk ter ore gekomen dat het landingsleger zich niet op de vijandelijke vloot bevond. Hij vroeg zich af, of het gezien die informatie wel verstandig was de kust van Zeeland en het zuiden van Holland onbeschermd achter te laten op zoek naar de vijand, die wellicht opnieuw de strijd zou vermijden. Besloten werd de Prins om nadere orders te vragen; voorgesteld werd de vloot nabij de Maasmond te posteren, waardoor zowel het noordelijk als het zuidelijk deel van de kustlijn kon worden beschermd.

De Prins en de Staten-Generaal wilden hoe dan ook dat de vloot iets ondernam om uit de benarde situatie komen. Raadpensionaris Fagel en de secretaris van de Rotterdamse admiraliteit, Pieter van Lodestein (adviseur van de Prins in zeezaken) verschenen op 9 augustus in eigen persoon voor overleg op "De Zeven Provinciën" Fagel stelde dat op de kust voldoende verdedigingsmaatregelen waren genomen om een landing te verhinderen. De Oostindische retourvloot werd ieder moment voor Texel verwacht en juist daar waren nu de vijandelijke schepen geposteerd. Veroverden zij de kostbare lading dan zouden zij in

staat zijn de oorlog langer voort te zetten. De krijgsraad ging onder deze druk akkoord met Fagels voorstel de vijand bij Texel te verjagen, de retourvloot ongemoeid te laten terugkeren en op die manier tenslotte 'een goede vrede te verkrijgen'. De Prins zou de schriftelijke order dienaangaande zelf komen brengen, een onderneming die in de verte doet denken aan soortgelijke activiteiten van Johan de Witt.

De Vloot kwam voor Scheveningen voor anker en de Prins kwam op 12 augustus met een pink (een vissersschoepje) aan boord van De Zeven Provinciën. Willem III werd met groot enthousiasme en vlagvertoon ontvangen, de matrozen riepen in koor: "Lang Leve de Prins!" De Ruyter buitte diens aanwezigheid uit om het moreel op de vloot tot ongekende hoogte op te vijzelen. Staande op het halfdek temidden van zijn luitenant-admiraals en voor een groot deel in de touwen hangende matrozen, hield hij een plechtige redevoering ten overstaan van de Prins. Daarin zwoer hij hem trouw en beloofde hij de dapperen te zullen belonen en de lafhartigen te straffen. De Prins had kort daarvoor weinig moeite gehad de krijgsraad van het belang van zijn order te overtuigen. Definitief was besloten voor de derde maal dat jaar een grote slag met de geallieerde vloot te leveren. Zou driemaal ook in dit geval scheepsrecht zijn, en een landing onmogelijk worden gemaakt? Reeds de volgende dag zette de vloot koers naar Texel. Een zware storm noodzaakte De Ruyter het anker te laten vallen voor Petten. Het slechte weer hield enkele dagen aan, beschadigde verscheidene schepen en dreef de vloot uiteen.

Op 18 en 19 augustus wist De Ruyter zijn schepen weer bijeen te krijgen. Dit was net op tijd, want op 21 augustus kwam de vijand in 't vizier nabij Kijkduin. (Het hooggelegen punt langs de kust ten zuiden van Huisduinen bij Den Helder).

Het grote moment was aangebroken. Op de duinen en het strand stroomden de inwoners van de streek samen om in angstige spanning ooggetuige van het verloop van de zeeslag

te zijn. Overal in de omgeving werden de klokken geluid en werd tot God gebeden om de overwinning aan de Nederlandse vloot te gunnen, en het gevaar van een landing door de Engelsen definitief te doen wijken.

De Nederlandse vloot had gedurende nacht de loef gekregen en De Ruyter was vastbesloten dat voordeel uit te buiten. De vijand kreeg door een snelle Nederlandse aanval niet de gelegenheid de loef te veroveren. Wel begon de gecombineerde vloot ditmaal in een goede orde aan de slag. Omstreeks 8 uur 's ochtends brandde de strijd los. Doordat over en weer manoeuvres hadden plaatsgevonden leidde Banckert nu de voorhoede en kwam hij tegenover het eskader van d'Estrées te liggen. Tromp voerde de achterhoede aan en kwam in gevecht met het eskader van Spragge. De Fransen weerden zich aanvankelijk dapper tegen Banckert en de zijnen, geheel anders dan in voorgaande zeeslagen. Mist en regen hinderden de strijdende partijen in de ochtend aanmerkelijk. De beide eskaders trachtten door elkaar heen te slaan en dit leidde tot hevige gevechten onderling. Even na het middaguur hield het grootste deel van het eskader onder d'Estrées het voor gezien, naar achteraf werd verklaard, door de slechte weersomstandigheden. Een aantal Franse schepen onder leiding van vice-admiraal Martel hield wel vol, maar deze vlagofficier stond voor een onmogelijke opgave. Bijna zag hij kans met een brander het vlaggenschip van Banckert te vernietigen, maar net op tijd werd deze losgehakt. Tenslotte gaf ook Martel op.

De Engelsen waren achteraf uiteraard woedend over de vroegtijdige Franse terugtocht. D'Estrées werd er door hen van beschuldigd uit eigen beweging, of op verzoek van Lodewijk XIV er de brui aan te hebben gegeven. D'Estrées gaf dit laatste praktisch toe, toen hij verklaarde opdracht te hebben gekregen van zijn koning, zijn schepen niet aan gevaar bloot te stellen. Voorwaar een merkwaardige opdracht voor een bevelhebber die een zeeslag aangaat!

De Franse aftocht bood Banckert een buitenkans: hij zonderde een tiental schepen van zijn eskader af om de Fransen verder in de gaten te houden, en ging met zijn overige schepen op zoek naar De Ruyter. Deze was met de middentocht in gevecht met het eskader van Prins Rupert. De komst van de regen was met een verandering van de windrichting gepaard gegaan en daardoor was de loef niet langer voor het eskader van De Ruyter. De Ruyter en zijn bijzonder ervaren vlagofficieren Aert van Nes, Johan de Liefde en Jan van Nes wisten daar in een zeeslag mee om te gaan, omdat zo iets natuurlijk wel meer gebeurde. De Engelse vlagofficieren hadden echter veel minder praktijkervaring en ondervonden dientengevolge de grootste moeilijkheden om hun linie bijeen te houden toen de wind van richting was veranderd. De Ruyter profiteerde daar onmiddellijk van en drong met zijn eskader als een wig tussen de Engelse schepen in verscheidene vijandelijke schepen dreigden daardoor van de hoofdmacht afgesneden te raken.

De Slag bij Kijkduin, 21 augustus 1673 Door Willem van de Velde de Jonge, 1687. De "Gouden Leeuw" vlaggenschip van Cornelis Tromp, in gevecht met de nieuwe "Royal Prince" met de vlag van Spragge in de top.

Alles stond, aldus een ooggetuige, in vuur en vlam; er werd fel gevochten. Toen Banckert na het middaguur te hulp kwam zag het er slecht uit voor de Engelsen, maar na anderhalf uur harde strijd zag Prins Rupert toch kans zijn schepen bijeen te krijgen en met zijn eskader noordwaarts te koersen, richting de afgedwaalde eskaders van Spragge en Tromp. Uit het zwakke kanonvuur van Spragge leidde Prins Rupert terecht af dat deze in moeilijkheden verkeerde. De Ruyter wendde De Zeven Provinciën en zijn andere schepen ook noordwaarts, opdat Tromp niet door twee Engelse eskaders in het nauw zou worden gebracht. Het gevecht tussen de vlaggenschepen van Tromp en Spragge behoort tot de felste die ooit zijn gestreden in het tijdperk van de zeilende oorlogsschepen.

Sragge had vóór het begin van de zeeslag gezworen dat hij Tromp dood of levend te pakken zou krijgen, naar aanleiding van de nederlaag die hij in de tweede Slag bij Schooneveld tegen hem geleden had. Hij zette dan ook alles op alles, maar omstreeks elf uur was zijn schip de "Royal Prince", zo beschadigd, dat het buiten de linie moest worden gerepareerd. Tromp toonde zich opnieuw een onverbetterlijke vechtjas: enkele malen vlogen de kogels langs zijn kleren, maar telkens zette hij onverstoord de strijd voort.

De Nederlandse bemanningen bedienden het geschut, aldus een Engelse ooggetuige, sneller dan de Engelse bemanningen, waardoor zij, ondanks hun geringer aantal kanons veel meer schade wisten aan te richten dan hun tegenstanders. Toen zij door de verandering van de windrichting tijdelijk de loef hadden gekregen ging het even wat beter met de Engelsen. Hun schepen konden dichterbij de tegenstanders komen en daardoor met de niet ver reikende kanons meer schade berokkenen. Spragge moest echter de "Royal Prince" verlaten nadat de grote en bezaansmast overboord waren gevallen. Hij ging over op de "Saint George". Voor Tromp was dit het sein een uiterste poging te doen de "Royal Prince" te veroveren. Schout-bij-Nacht Thomas Ossory plaatste zich echter tussen het voormalige schip van zijn opperbevelhebber en Tromp in en begon, gesteund door Spragge, de tegenaanval.

Omstreeks twee uur werd de voorsteng van de "Saint George" afgeschoten, waarop Spragge besloot over te gaan op de "Royal Charles". Tijdens zijn roeitocht naar dit schip doorboorde een kogel zijn sloep en verdronk hij in de bloedrode golven.

De 'Gouden Leeuw', vlaggenschip van luitenant-admiraal Cornelis Tromp, neemt de 'Royal Prince' onder vuur, die inmiddels de grote mast en de bezaansmast heeft verloren. In het midden vergaat de sloep van vice-admiraal Edward Spragge op weg naar het linesschip 'Royal Charles'.

Tezelfdertijd moest Tromp de "Gouden Leeuw" verlaten en overgaan op de "Comeetstar". Ook daarop deed hij nog verwoede pogingen de "Royal Prince" te veroveren, doch tevergeefs. Vice-admiraal John Kempthorne voer met zo'n tien schepen door de linie van Tromps eskader heen en gaf de Nederlandse schepen de volle laag. Inmiddels waren beide eskaders er slecht aan toe door de grote schade die ze hadden geleden aan tuigage, zeilen en niet te vergeten de forse verliezen aan manschappen.

Omstreeks zes uur arriveerden de beide eskaders van De Ruyter en Prins Rupert, ieder om zijn eigen eskadercommandant bij te staan. Het gevecht laaide daardoor weer in alle hevigheid op. Opnieuw draaide het om de verovering van de "Royal Prince". De Engelsen hielden echter stand en zagen kans het stuurloze schip uit de linie weg te slepen. Omstreeks zeven uur 's avonds kwam er een einde aan het gevecht. Een uur later blies de gecombineerde vloot de aftocht.

Prins Rupert was furieus op de Fransen die zich sinds het eind van de morgen niet meer met de strijd hadden bemoeid. Zij hadden zelfs de schijn niet kunnen ophouden volwaardig aan de zeeslag te hebben meegedaan. De wederzijdse verliezen in ogenschouw genomen, kan geen van de twee partijen als winnaar van de slag worden aangewezen. Oorlogsschepen waren niet verloren gegaan, alleen branders. Wel waren aan beide zijden veel doden gevallen, waarschijnlijk enkele duizenden, maar precieze aantallen zijn niet bekend.

Onder de doden viel een aantal hoge, ervaren zeeofficieren te betreuren. Aan de Engelse zijde zoals we hebben gezien admiraal Spragg, aan de Nederlandse zijde de vice-admiraals Sweers en De Liefde evenals een drietal kapiteins. In tactisch opzicht mag de uitslag dan "onbeslist" zijn, overduidelijk is echter wel, dat de Nederlandse vloot een enorme strategische overwinning had behaald. Onder De Ruyters inspirerende leiding was een vijandelijke overmacht van de Hollandse kust weggejaagd en moesten de vijandelijke landingsplannen voorgoed worden opgegeven. Overal in de Republiek heerste vreugde over de goede afloop van deze cruciale zeeslag, en het voortbestaan van de jonge en schatrijke Republiek, dat anders vrijwel zeker voorgoed verloren zou zijn gegaan, was verzekerd.

Schilderij van Jacobus Knijff (?) dat vermoedelijk de Terugkeer na de Slag van Kijkduin weergeeft.

(Musée de Beaux Arts, Angers) Rechts "De Zeven Provinciën" met vlag en wimpel van de Opperbevelhebber met ernaast een statenjacht.

Slotbeschouwing

Het verloop van de Slag bij Kijkduin geeft goed inzicht in wat De Ruyter tot Nederlandse belangrijkste zeeheld maakte: zijn grote gaven als aanvoerder, zijn unieke vermogen om macht te delegeren. Als aanvoerder oefende De Ruyter zijn officieren en manschappen voortdurend tijdens kruistochten, onder andere door spiegelgevechten (schijngevechten) te laten uitvoeren. Zo kan het succes van de zeeslagen in 1672 en 1673 deels worden verklaard uit de nuttige oefenexpeditie van 1671. De Ruyter zorgde ervoor dat voor zijn mannen geen enkele gevechtsmanoeuvre en geen enkele gevechtsorder onvoorziene moeilijkheden opleverde. Deze ongehoord strakke discipline, gepaard met de grote geoefendheid van de manschappen aan het geschut waardoor hun vuurtempo zo veel hoger lag dan van de vijand, maakte dat hij een numerieke minderheid als een overmacht kon laten opereren. In formatie varen vormde voor de Nederlandse vloot in de Derde Engelse oorlog geen probleem meer. Onstuimige zeeofficieren als Cornelis Tromp en Jan van Brakel wisten daardoor in de laatste oorlog beter hun plaats dan in de Tweede Engelse Oorlog.

De Franse zeeofficier Duquesne, de bevelhebber van de Franse vloot waartegen De Ruyter uiteindelijk in 1676 voor Syracuse zou sneuvelen, was zo onder de indruk van de wijze waarop De Ruyter zijn schepen in linie liet varen, dat hij eens tegen Lodewijk XIV zei: "De Nederlandse vloot onder de Ruyter, kan in vliegende storm en dichte mist een maanloze nacht ingaan, en er de volgende dag in perfecte slagorde uitkomen". De Ruyter wist zo goed te delegeren, dat het zijn officieren nooit aan initiatief ontbrak. Een voorbeeld daarvan is Banckert, die tijdens de Slag bij Kijkduin op eigen initiatief bepaalde manoeuvres uitvoerde, die in belangrijke mate bijdroegen aan het succes van de zeeslag. De Ruyter stak ook veel tijd in de voorbereiding van een zeeslag. Geregeld maakte hij aan de vooravond van een zeeslag in zijn scheepsjournaal melding van beraadslagingen bij hem aan boord. Gezien het verre van ideale seinstelsel moeten deze gesprekken dus een uiterst belangrijke bijdrage aan het goede verloop van een zeeslag gegeven hebben. Tijdens deze bijeenkomsten moet De Ruyter zijn naaste ondercommandanten hebben doordrongen van zijn inzichten en bedoelingen. Daardoor smeedde hij een onderlinge eenheid, Een "esprit de corps",; elke officier wist tot in detail wat zijn opperbevelhebber van plan was. Bepaalde manoeuvres tijdens een zeeslag konden daardoor sneller en gemakkelijker worden begrepen en zelfs kon een goed kapitein handelen in de geest van De Ruyters plannen, ook wanneer, om de een of andere reden, de seinen en instructies van zijn opperbevelhebber hem niet hadden kunnen bereiken. Aangezien de verdeeldheid in een vloot die door vijf admiraliteiten werd samengesteld altijd op de loer lag, was De Ruyters eenheid smedende optreden van het allergrootste belang. Natuurlijk speelde bij dit alles een rol dat vele Nederlandse vlagofficieren en kapiteins, zeker in vergelijking met de Engelsen, over grote ervaring beschikten. Het korps zeeofficieren van de Eerste, Tweede en Derde Engelse Oorlog, was een unieke groep mensen die zijns gelijke in de Nederlandse krijgsgeschiedenis niet kent. Niet voor niets staat tot op de dag van vandaag een relatief groot aantal van hen nog steeds als zeeheld bekend.

De dubbele Ebbe

Gedurende de Slag bij Kijkduin deed zich een natuurverschijnsel voor, dat als een "wonder Gods" bekend werd. Al valt te betwijfelen of er Goddelijke interventie aan ten grondslag lag.

Zowel Brandt, als De Hollandsche Mercurius, een jaarboek dat in de 17e eeuw ieder jaar bij Pieter Casteyn te Haarlem verscheen, als de historicus P. Valckenier, maken gewag van een Eb, die 12 uur aanhield (i.p.v. de gebruikelijke 6 uur): al noemden allen verschillende data.

"De Engelsen, voor Tessel komende, maakten een aanslag om hetzelfde eiland met alle kracht aan te tasten en zich meester van het fort te maken; dat haar, zoo den Heemel sulx verhoet hadde door een ebbe, die na 't seggen en tot groote verwondering van de Tesselsche zeeluyden tegen haren natuurlijke koers twaalf uyren duurde, ook geenszins soude mislukt zijn.

Dees onnatuurlijke ebbe wierd ter plaatse alleen en, dat remarquabel is, niet op de Zeeuwsche kust waar de Nederlandse vloot lag, aanstonds gevolgt van zoo vehementen storm uyt den Noord Westen, dat den Engelsen den Hollandschen kust niet genog konden mijden, die zij voorheen hadden getracht aan te doen. J.C. de Jonge, in zijn bekende "Geschiedenis van het Nederlandsche Zeewezen" maakt wel melding van de continue afluende harde winden, die de vijand beletten landingen uit te voeren, maar spreekt met geen woord over een dubbele eb omdat de secretaris van Huysduinen, die hem berichtte, het natuurverschijnsel niet noemde. "Door de continuele harde winden en iks bij den vij-ant geen landingen gedaen 't geen vertrouwt wert dat bij moy weder wel souden ondernomen hebben"

Maar ook de genoemde Hollandsche Mercurius, maakte melding van een "dubbele ebbe" in de zomer van 1673.

"Den 2e Augustus 1673, in den late avond, vertoonde zich des vijants vloot noch voor den Maes, komende zelfs drie kitsen (snelzeilende driemasters) binnen de ondiepten in de Put, dan mits het stil wiert ende haer gevolg niet konden bij haer krijgen, liepen met de ebbe wederom uyt, waaruyt den vreesse ontstond, dat harer desseyn (bestemming) op den Briel lag. Dog een mist die er kort daarna ontstont, belette dit niet alleen, maar ook de ebbe, die enige uren langer als ordinaris (gewoonlijk) continueerde.

Waarschijnlijker is, dat genoemde "vehementen storm" het water van de kust afblies en daardoor de indruk wekte dat de vloed, volgend op de eb, uitbleef. Aangezien alle chroniqueurs andere data noemen is het wellicht interessant met oude gegevens na te gaan wanneer de getijden langs de kust optraden en samenvielen met sterke winden. .